

اشاره ارزشیابی، اطمینان یافتن از قرار گرفتن دانشآموزان در سطحی قابل قبول از مراحل یادگیری است و ایجاد بازخورد از وضعیت یادگیری و فعالیت داشت آموزان به حساب می‌آید. در روش‌های ارزشیابی سنتی بر میزان محفوظات و معلومات و توانایی پاسخ‌گویی به پرسش‌های کلیشهای و کتاب و جزوه تأکید می‌شد که شیوه انجام آن بیشتر پرسش‌های شفاهی و کتبی بود. در روش‌های امروزی آموزش، کلاس درس، کتاب درسی و کلام معلم، تنها مراجع یادگیری و معلومات و همچنین محفوظات دانشی موضوع یادگیری نیستند. بنابراین، ارزشیابی نیز دچار تحول اساسی مبتنی بر راهکارهای جدید شده است که دو بخش اصلی دارد: مستمر (تکوینی) و پایانی. در این مقاله به ارزشیابی مستمر (تکوینی) که بازه زمانی آن را یک سال تحصیلی (ترم اول و دوم) و بازه مکانی آن را مدرسه و دیگر موقعیت‌های یادگیری تشکیل می‌دهند، توجه شده است و برای اجرای ارزشیابی مستمر مناسب و هدفمند در درس جغرافیا دوره متواسطه دوم، به طراحی و معرفی نرم‌افزار «ارزشیابی مستمر پویای درس جغرافیا» و ویژگی‌های آن پرداخته شده است.

کلیدوازه‌ها: جغرافیا، ارزشیابی مستمر، ارزشیابی پویا، نرم‌افزار پیشرفته درس

ارزشیابی مستمر پویای درس جغرافیا با کمک نرم‌افزار

مصطفی سهرابلو

دبیر آموزش و پرورش شهرستان بیجار

تصویر ۱

۴. نقاط ضعف و قوت تک نک دانشآموزان و همچنین نقاط ضعف و قوت مجموع کلاس در چه مواردی است؟

و چون آموزش نوین کاملاً دوسویه و تعاملی است، در فرایند ارزشیابی مستمر، خود دانشآموز هم اطلاعاتی به دست می‌آورد که طی آن:

۱. از میزان توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های خود باخبر می‌شود.
 ۲. با بازخورد مناسبی که معلم در این فرایند به او می‌دهد، می‌تواند نقاط قوت خود را رشد و نقاط ضعف خود را برطرف کند.
- فرایند ارزشیابی مستمر که ملازم همیشگی آموزش معلم است، با تعیین ملاک‌هایی روش‌ن و محدود با در نظر گرفتن شرایط و وضعیت یادگیری کلاس و دانشآموزان مشخص می‌شود و به اطلاع دانشآموزان پویای درس جغرافیای متوسطه «دوم» که توسط نگارنده طراحی شده است، پرداخته می‌شود و کاربردهای آن در ارتباط با فرایند ارزشیابی مستمر درس جغرافیا معرفی خواهد شد.

ویژگی‌های نرم‌افزار ارزشیابی مستمر پویای درس جغرافیا

۱. این نرم‌افزار در قالب فایل اکسل^۱ طراحی شده است که به راحتی روی رایانه‌ها و حتی تلفن‌های همراه هوشمند قابل اجراست و حجم بسیار کمی دارد (تصویر ۱)

۲. مشخصات دانشآموزان در سلول یا خانه‌های مربوطه توسط معلم وارد برنامه می‌شود. معلم همیشه می‌تواند اطلاعات تک نک دانشآموزان را بدون محدودیت برای بررسی و برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر به همراه داشته باشد.

۳. این نرم‌افزار برخلاف دفتر نمره‌های کاغذی، محدودیت در تعداد صفحات ندارد و بخش‌های مختلف آن نیز پویا و بصری است و به آسانی برای دفعات مختلف (هفته، ماه، ترم و ...) و حتی دروس جغرافیای پایه‌های دیگر نیز می‌توان از آن استفاده کرد.

۴. با توجه به یکی از این قابلیت‌های برنامه، می‌توان برای ارزشیابی دقیق‌تر و جذاب‌تر با توجه به شرایط کلاس‌ها، عنوانین بخش‌ها و

ارزشیابی مستمر (تکوینی)

ارزشیابی مستمر شامل

آن دسته از فعالیت‌های معلم

می‌شود که در کلاس درس برای

آگاهی از وضعیت یادگیری و رشد

دانشآموزان در طول یک سال تحصیلی

و ارائه بازخورد به دانشآموزان جهت رفع نقاط

ضعف و بهبود نقاط قوت انجام می‌پذیرد. در سند

برنامه درسی ملی، ارزشیابی «۱. بهصورت مستمر تصویری

روشن و همه‌جانبه از موقعیت کنونی دانشآموز، فاصله اول

موقعیت بعدی و چگونگی اصلاح آن مناسب با ظرفیت‌ها و نیازهای

وی ارائه می‌کند... ۲. ضمن حفظ کرامت انسانی، کاستی‌های

یادگیری را فرصتی برای بهبود موقعیت دانشآموز می‌داند؛ ۳.

کاستی‌های یادگیری را فرصتی برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی

می‌داند» (برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲: ۴۷)

ارزشیابی مستمر یعنی ارزشیابی رشددهنده و سازنده. همچنین

درخصوص اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی برنامه

درسی ملی به مواردی تأکید شده است، از جمله در بند ۱۰-۱: «با

استفاده از انواع روش‌ها و ابزارها بتواند توانایی دانشآموزان را در

بهره‌گیری از شایستگی‌های پایه در موقعیت‌های مختلف، بهصورت

معنadar منعکس کند» و در بند ۱۰-۲ «با ارائه شواهد متنوع و کافی،

امکان قضاوت درخصوص سطح دستیابی دانشآموزان به اهداف و

چگونگی اقدام مؤثر را منعکس کند». بنابراین معلم با این شیوه،

اطلاعاتی را با این اهداف جمع‌آوری می‌کند. در نتیجه، گام بعدی در

فرایند آموزش مشخص می‌شود:

۱. این شیوه برای دانشآموزان چقدر جذاب و گیرا بوده است؟

۲. در طرح درس جلسه بعد، امروز، فردا یا هفته دیگر، چه چیزهایی

باید تغییر کند؟

۳. تفاوت‌های فردی دانشآموزان در چیست؟

تصویر ۲

النوع	النوع	النوع	النوع	النوع
12-٢٧	١٩-٣٠	١٣-٢٦	١٦-٢٤	١٨-٢٥
١٢-٢٨	١٧-٣١	١٨-٢٩	١٩-٢٩	١٨-٢٩
١٣-٢٦	٤-٢٦	٤-٢٦	١٩-٢٩	١٧-٢٧
١٤-٢٩	١٦-٢٤	٤-٢٦	٤-٢٦	١٧-٢٧
١٥-٢٩	٧-٢٦	١٦-٢٤	١٦-٢٤	١٧-٢٧
١٦-٢٩	١٩-٣٠	١٩-٣٠	١٩-٣٠	١٩-٣٠
١٧-٢٩	١٣-٢٦	١٣-٢٦	١٣-٢٦	١٣-٢٦
١٨-٢٩	١٩-٣٠	١٣-٢٦	٩-٢٦	١٣-٢٦
١٩-٢٩	١٩-٣٠	١٣-٢٦	١٦-٢٤	١٦-٢٤
٢٠-٢٩	٨-٢٦	٨-٢٦	١٧-٢٧	١٦-٢٤
٢١-٢٩	٧-٢٦	٩-٢٦	١٣-٢٦	١٣-٢٦

٣

فعالیت‌هایی را (آزمون عملکردی، آزمون کتبی، تهیه نشریه و نقشه‌های مختلف، ساخت دست‌سازه جغرافیا، ابتكار و خلاقیت و ...) که در کلاس جغرافیا انجام می‌شود با توجه به امکانات کلاس و مدرسه و طبق نظر و تشخیص معلم جغرافیا تغییر داد (تصویر ۲).

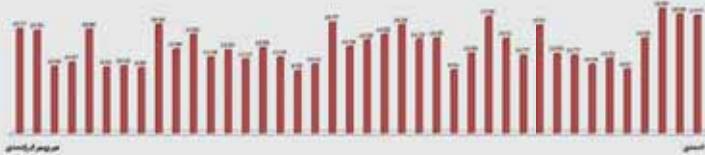
۵. با توجه به ثبت نمرات همه فعالیت‌های دانش‌آموزان در بخش‌های مختلف توسط معلم؛ برنامه، نمره میانگینی با توجه به همه موارد ارزشیابی مستمر درس جغرافیا برای تک‌تک دانش‌آموزان از بیست نمره اعلام می‌کند (تصویر ۳).

۶. طراحی برنامه به شکلی است که نمرات کمتر از ۱۰ را به رنگ قرمز نشان می‌دهد تا برای ارائه بازخورد عملکرد به راحتی به اطلاع معلم و مدرس و خدمت دانش آموزان برسد (تصویر ۳).

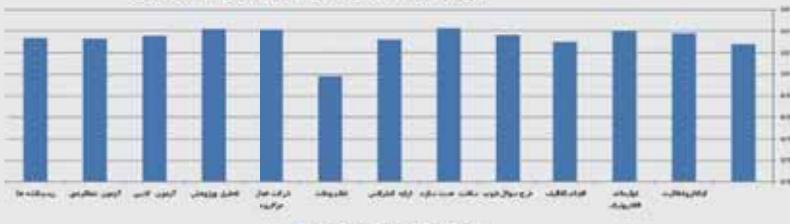
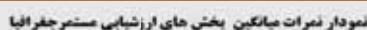
۷. قالب‌بندی صفحه نمرات به گونه‌ای است که با توجه به نمرات کس شده بین بازه صفر تا بیست، با رنگ سیز کاملاً می‌شود و هر

٤ تصویر

تصویر ۵

تصویر ۶

تصویر

تصویر ۸

در پایان بهره‌گیری از روش‌ها و ابزارهای نوین و جذاب در آموزش به بهبود فرایند آموزشی و فعال شدن دانش‌آموzan کمک خواهد کرد. نرم‌افزار ارزشیابی مستمر پویای درس جغرافیا با ویژگی‌های کاربردی و جذابی که دارد می‌تواند با ارائه اطلاعات کمی و کیفی مناسب از وضعیت فعلی‌های دانش‌آموzan در درس جغرافیا و تدریس معلم، کمک زیادی به برنامه‌ریزی درسی مناسب معلم و بهبود فرایند ارزشیابی مستمر و به دنبال آن بهبود فرایند آموزش کند.

نہشتم

1. Excel

١٢

۱. نامه درسی، ملی، جمهوری اسلامی ایران: تهران؛ سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، اسفند

۱۳۹۲

بیننده‌ای به خصوص معلم و دانش‌آموزان با مشاهده کلی این صفحه نمرات، خیلی آسان به نقاط ضعف تک‌تک دانش‌آموزان در بخش‌های مختلف درس جغرافیا و نقاط قوت هر دانش‌آموز پی‌برند (تصویر ۴).

۸. ویژگی مهم و جالب دیگر این برنامه آن است که برای هر بخش از فعالیتهای کلاس در پایین صفحه، نمره میانگینی محاسبه می‌کند و بدین صورت می‌توان نقاط قوت و ضعف را این بار برای همه فعالیتهای مستمر کلاسی درس جغایا مقایسه و بررسی کرد. برای مثال: معلم پی می‌برد که کل دانش‌آموزان در بخش فعالیتهای گروهی ضعیف‌اند و بنابراین نیاز به دقت نظر و برنامه‌ریزی بیشتر معلم دانند (تصویر ۵).

۹. ویژگی دیگر برنامه ارزشیابی مستمر درس جغرافیا، نمایش وضعیت نمرات دانش آموزان به صورت نمودار پویاست که با وارد شدن نمرهٔ جدید هر دانش آموز در هر یک از بخش‌ها به صورت لحظه‌ای تغییر را نشان می‌دهد. البته هدف از این نمودار، مقایسهٔ دانش آموزان با یکدیگر نیست، بلکه میزان رشد دانش آموز نسبت به قبل است (تصویر ۶).

۱۰. نمودار دیگری نیز برای نمایش میانگین نمرات تک تک بخش‌ها و ملاک‌های ارزشیابی مستتمر درس جغرافیا ارائه می‌شود که وضعیت نمرات بخش‌های مختلف ارزشیابی مستتمر، مانند بحث گروهی، انجام آزمایش و ... را نمایش می‌دهد (تصویر ۷).

۱۱. دبیر جغرافیا می تواند برای هر یک از بخش ها و دانش آموزان یادداشت هایی را در صورت لزوم بنویسد و استفاده کند (تصویر ۸).